

N:o 52.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående
anslag till fortsättandet af befästningsarbetena vid Boden;
gifven Stockholms slott den 9 februari 1906.*

Under åberopande af bilagda protokoll öfver landtförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att till fortsättande af befästningsarbetena vid Boden bevilja 7,134,500 kronor och däraf, i enlighet med den i årets statsverksproposition angående fjärde hufvudtiteln under punkt 26 gjorda framställningen, å extra stat för år 1907 anvisa 1,575,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

O S C A R

Lars Tingsten.

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 9 februari 1906.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: TINGSTEN,
BIESÈRT,
FRIHERRE MARKS VON WÜRTEMBERG,
TAMM,
SIDNER,
HELLNER,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Tingsten anförde härefter:

»Vid föredragning inför Eders Kungl. Maj:t den 13 nästlidne januari af frågan om reglerandet af utgifterna under riksstatens fjärde hufvudtitel anmälde jag, under punkt 26 i statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden nämnda dag, att jag då icke var i tillfälle att framlägga något fullständigt förslag rörande befästningarna vid Boden, men uttalade den förmodan, att jag inom kort skulle kunna återkomma därtill och sär-

skild proposition i ämnet aflåtas till Riksdagen. Jag erinrade därvid, att Riksdagen i skrivelse den 19 maj 1905 framhållit nödvändigheten af att, innan Riksdagen beviljade auslag för ytterligare en byggnadsperiod till fästningen i Boden, en omfattande och allsidig revision af befästningsplanen företoges, äfvensom att Eders Kungl. Maj:t uppdragit åt en kommitté att verkställa utredning angående befästningsanordningarna vid Boden samt att dels afgifva förslag och upprätta kostnadsberäkningar angående återstående arbeten för fästningens fullbordande dels ock uppgöra plan för dessa arbetens utförande och kostnadernas fördelning på den tid, som därför lämpligen borde beräknas. Som emellertid kommitténs betänkande icke till Eders Kungl. Maj:t inkommit i så god tid, att vederbörande myndigheters yttranden däröfver hunnit afgifvas, måste jag då inskränka mig till en hemställan, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att till fortsättande under år 1907 af arbetena vid Boden på extra stat för samma år anvisa den därför såsom erforderlig ansedda summan, 1,575,000 kronor.

Sedan chefen för generalstaben, arméförvaltningen å artilleri- och fortifikationsdepartementen samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen numera inkommit med underdåniga yttranden öfver det betänkande omförmälda kommitté, *1905 års Boden-kommitté*, afgifvit, anhåller jag att få inför Eders Kungl. Maj:t ånyo anmäla detta ärende och därvid redogöra för betänkandets hufvudsakliga innehåll.

Det inledes med en historik, i hvilken påvisas, hurusom de förslag till befästningar vid Boden, som utarbetades under åren 1891—1898, från att ursprungligen hafva omfattat endast batterier på Paglaberget och Åberget samt en enceinte af halfpermanent natur, småningom utvecklades till en allt större omfattning och slutligen utmynnade i den plan, som uppgjordes af 1897 års befästningskommitté. Denna plan har, hvad de särskilda fästningsverkens läge angår, i det stora hela legat till grund för de vid Boden utförda befästningsarbetena.

Allteftersom planerna för Bodens befästningar utvidgades, stego de beräknade kostnaderna för dessa befästningars anläggning: från 4,500,000 kronor, såsom chefen för generalstaben föreslog år 1891, till 8,700,000 kronor eller det belopp, som 1897 års befästningskommitté framlade uti sina kostnadsberäkningar. Fordringarna på fästningens försvarbarhet blefvo äfven efter hand stegrade.

Den af 1897 års befästningskommitté beräknade kostnadssumman visade sig ganska snart vara för knapp, hvarom anmälan gjordes redan till 1902 års Riksdag. Att ifrågavarande kostnad yttermera skulle stiga,

därom upplystes i 1905 års statsverksproposition, som i denna del innehöll resultatet af förnyade beräkningar, verkställda af chefen för fortifikationen samt generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet. Dessa beräkningar slutade på ett belopp af 18,946,700 kronor.

I fortsättningen af sitt betänkande öfvergår kommittén till en beräkning af de kostnader, som skulle krävas för ett fullbordande af fästningen till den omfattning, som vore erforderlig, om den skulle kunna fylla de kraf, som 1897 års befästningskommitté ställt på densamma, äfvensom af den besättningsstyrka, som vore nödvändig för detta ändamål. Dessa kostnader och denna besättningsstyrka blefve emellertid så afsevärda, att de icke stode i rimligt förhållande till landets tillgångar på penningmedel och lefvande försvarskrafter, med anledning hvaraf kommittén icke ansett sig kunna tillstyrka ett fullbordande af fästningen till nämnda omfattning. Kommittén har ej heller i allo kunnat biträda 1897 års befästningskommittés åsikter angående fästningens betydelse.

Ehuru sålunda 1905 års kommitté, på anförda grunder, ansett, att man i vissa afseenden måste minska krafven på Bodens befästningar, vore de dock enligt kommitténs mening af en sådan betydelse för Norrbottens försvar, att ett verksamt sådant knappast läte tänka sig utan stöd af dessa befästningar.

Det synes mig hvarken behöfligt eller lämpligt att nu lämna en närmare redogörelse för de uppgifter, som enligt kommitténs åsikt skulle tillkomma befästningarna vid Boden, och ej heller för den plan till befästningarnas fullbordande, som på grund däraf blifvit uppgjord. I hufvudsak afser denna plan ett förstärkande af de under anläggning varande fästningsverken äfvensom dessas fullständigande med vissa nya anläggningar, såsom batterier, särskilda befästningsanordningar, vägförbindelser m. m. d., allt åtgärder hvilkas genomförande visat sig nödvändigt för de rörliga försvarskrafternas verksamma deltagande i försvaret. Därtill kommer en afsevärd ökning af den rörliga bestyckningen (det rörliga artilleriet). Beträffande några af de ifrågasatta anordningarna har kommittén icke ansett sig kunna framställa definitiva förslag, enär för ändamålet kräfdes specialundersökningar å ort och ställe. Kommittén har äfven ägnat frågan om där erforderliga säkerhets- och krigsbesättningar en särskild, i vissa afseenden mycket ingående utredning.

Kostnaderna för fullbordande af fästningsanläggningen i dess helhet skulle enligt kommitténs förslag uppgå till 19,222,000 kronor, hvilken summa kunde uppdelas sålunda:

A. Befästningskostnader:

fästningsverk	kronor	8,102,000: —
öfriga befästningsanordningar m. m.	»	695,000: —
väganläggningar och broar	kronor	454,000: —
järnväg	»	80,000: —
telefonanläggningar	»	190,000: —
markinköp	»	1,300,000: —
inventarier i fästningsverken	»	185,000: —
kasernetablissemang åt fästningsartilleriet	»	1,200,000: —
kommendanturbyggnad	»	175,000: —
Summa kronor		12,381,000: —

B. Artillerikostnader:

artilleripjäser och ammunition	kronor	4,818,000: —
transporter, profskjutningar, uppställning af pjäser m. m.	»	215,000: —
anordningar för försvarets ledning	»	480,000: —
rörlig belysningsträng	»	190,000: —
tygförrådsbyggnader	»	930,000: —
tornpjäser i reserv	»	45,000: —
ballongpark	»	140,000: —
karta för beskjutningsplaner	»	23,000: —
Summa kronor		6,841,000: —
Tillsammans kronor		19,222,000: —

Då Riksdagen till Bodens fästning redan beviljat och anvisat 9,946,700 kronor, skulle således, vid godkännande af kommitténs förslag och enligt dess beräkningar, krävas ytterligare 9,275,300 kronor, hvilken summa kommittén ansett kunna med hänsyn till tiden för arbetenas utförande m. m. fördelas på följande sätt:

år 1907	kronor	2,000,000: —
» 1908	»	1,900,000: —
» 1909	»	1,850,000: —
» 1910	»	1,850,000: —
» 1911	»	1,675,300: —
Summa kronor		9,275,300: —

Af de förut omnämnda myndigheterna hafva arméförvaltningens artilleri- och fortifikationsdepartement i afgifna underdåniga utlåtanden af den 11 och 18 sistlidne januari anmält, att de icke hafva något att erinra mot det af kommittén afgifna betänkandet.

Chefen för generalstaben har i underdånig skrifvelse den 23 i samma månad yttrat sig, särskildt beträffande frågan om artilleripersonalens styrka, och framhåller på anförda skäl, att det torde böra tagas under öfvervägande, huruvida icke det beräknade personalbehovet för fästningsartilleriet i Boden skulle kunna nedbringas.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som endast yttrat sig angående en af 1905 års Bodenkommitté föreslagen järnvägsanläggning med tillhörande kajer, anför i skrifvelse den 5 innevarande månad, att kostnaden för de båda spår, af hvilka ifrågavarande anläggning skulle utgöras, belöper sig till 115,700 kronor, eller alternativt 102,500 kronor. Utförandet af de i sammanhang med järnvägsanläggningen erforderliga kajbyggnaderna skulle medföra en kostnad af 46,500 kronor.

Såsom framgår af den nu lämnade redogörelsen för det af 1905 års Bodenkommitté afgifna betänkandet, har kommittén föreslagit en bestämd, tydligt angifven begränsning uti de ifrågasatta anordningarna vid fästningsanläggningen. Denna begränsning synes mig motiverad af de omständigheter, som böra inverka på bedömandet af denna fråga, och enligt min uppfattning hafva tillräckligt talande skäl blifvit anförda för, att ifrågavarande anordningar icke böra öfverskrida den gräns eller omfattning, om hvilken kommittén funnit sig böra göra framställning.

Kommitténs förslag innebär först och främst ett klart och afgjort uttalande mot förläggandet af permanenta befästningar *utanför* den omkrets, som 1897 års befästningskommitté uppdragit. Skälet härtill är att söka uti de två faktorer, som i sådana frågor som den föreliggande böra vara särskildt bestämmande, nämligen frågan om tillgången på besättningspersonal och frågan om anläggningskostnaderna.

Kommitténs förslag fäster den hufvudsakliga vikten vid de fem större fästena, hvilka ju kunna betraktas såsom det väsentligaste i befästningsanordningarna, och jag ansluter mig till den fästnings-taktiska åskådning, som därvid kommit till uttryck. Under de fältöfningar, studier och rekognosceringar, i hvilka jag såväl sommar- som vintertid deltagit vid och i trakten af Bodenbefästningarna, har jag kommit till den åsikten, att hufvudsaken är, att ifrågavarande fästen stär-

kas och göras i möjligaste mån själfständiga, men att de s. k. mellanverken icke äro så vitala element uti den permanenta fästningsanläggningen, att deras uppförande skulle vara oundgängligen nödvändigt — synnerligast då dessa mellanverk skulle komma att utgöras endast af infanteriskansar. För lösandet af de taktiska problem, som framställa sig vid kampen om eller uti mellanrummen mellan de större fästningsverken, kunna helt visst olika förfaringssätt komma till användning.

Fästningsanläggningen vid Boden synes mig böra betraktas såsom en gruppering af permanent starkt befästa stödjepunkter, hvilka, försedda med erforderlig bemanning, bestyckning och ammunition samt öfriga behöfliga krigsförnödenheter, äro ägnade att under de olika lägen, som sannolikt kunna ifrågakomma vid ett försvar af Norrbotten i dess helhet eller vid en kamp om Luleälf-linjen, bereda försvararen betydande fördelar, bland hvilka jag i främsta rummet sätter betryggandet eller ökandet af hans handlings- och operationsfrihet.

På grund af det nu anförda tvekar jag icke att i princip biträda det af 1905 års Bodenkommitté framställda förslaget, och jag skulle äfven i det yrkande, som jag kommer att inför Eders Kungl. Maj:t framställa, i det stora hela ansluta mig till detsamma, därest den nuvarande härorganisationen förmådde att täcka det behof af besättningspersonal, som bemanningen af samtliga ifrågasatta verk och batterier samt betjäningen af den föreslagna rörliga bestyckningen skulle kräfvä.

Utgående från den uppfattningen, att det bör råda öfverensstämmelse och ett väl afvägdt förhållande mellan besättning, bestyckning, fästen och batterier vid en permanent befästningsanläggning, finner jag mig i fråga om de anslagsäskanden, som kommittén förordat, böra utsluta kostnaderna dels för två nya batterier å Paglaberget, dels för den hufvudsakliga ökningen af den rörliga bestyckningen. Därjämte synes det mig icke vara erforderligt att nu begära medel till inköp af mark, belägen utanför de permanenta befästningarna.

Visserligen varder förhållandet mellan behof och tillgång på personal i vissa afseenden, synnerligast under de närmaste åren, icke så tillfredsställande som önskligt varit, men olägenheterna häraf torde dock, genom vidtagande af vissa nödfallsåtgärder, kunna någorlunda utjämnas. I mån af härorganisationens utveckling torde emellertid personaltillgången komma att bättre svara mot behofvet. Men om sålunda under de år, som ligga oss närmast, personalbehofvet icke kan i vanlig ordning fullständigt fyllas af de för ändamålet afsedda truppförbanden, kan jag dock icke tillråda någon minskning beträffande befästningsanordningarna m. m. utom i de afseenden, som

nyss blifvit nämnda. Mot en sådan minskning talar dessutom den omständigheten, att arbetena vid de fästningsverk, som i första hand skulle fullbordas, hunnit så långt, att de icke utan afsevärda olägenheter skulle kunna eller böra afbrytas.

Fullbordandet af fästningsanläggningen vid Boden till den af mig nu antydda omfattningen skulle med användning af de af 1905 års Bodenkommitté framställda beräkningar samt med iakttagande af den maximikostnad, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen angifvit beträffande de föreslagna järnvägsspåren med kajbyggnader, medföra följande utgifter:

A. Befästningskostnader:

Fästningsverken (däri inräknadt hvad som redan utgifvits för fästet å Kölen = 25,000 kronor)	kronor	7,630,000: —
Öfriga befästningsanordningar: förstärkning af strids- och förpostställningar, brovärn, batteriplatser, skanstygförråd och taggträds-hinder	»	695,000: —
Vägförbindelser: landsvägar, öfriga vägar och broar kronor 454,000: —		
Järnväg med kajbyggnader (115,700 + 46,500)	»	162,200: —
Telefonanläggningar	»	190,000: —
Markinköp	»	1,180,000: —
Inventarier i fästningsverken	»	172,000: —
Kasernetablissemang för fästningsartilleriet	»	1,200,000: —
Kommendanturbyggnad	»	175,000: —
	Summa kronor	11,858,200: —

B. Artillerikostnader:

Artilleripjäser och ammunition	kronor	3,390,000: —
Transporter, profskjutningar, uppställningar af pjäser m. m.	»	158,000: —
Anordningar för försvarets ledning	»	439,000: —
Rörlig belysningsträng	»	190,000: —
Tygförrådsbyggnader	»	838,000: —
Tornpjäser i reserv	»	45,000: —
Ballongpark	»	140,000: —
Karta för beskjutningsplaner	»	23,000: —
	Summa kronor	5,223,000: —

Tillsammans befästnings- och artillerikostnader kronor 17,081,200: —

Då Riksdagen till och med år 1906 beviljat och anvisat 9,946,700 kronor, skulle den summa, som af årets Riksdag bör äskas, utgöra 17,081,200—9,946,700 kronor = 7,134,500 kronor, däri inberäknadt det belopp af 1,575,000 kronor, om hvars anvisande framställning redan gjorts i statsverkspropositionen under fjärde hufvudtiteln.

Denna summa synes lämpligen böra fördelas på fyra år (1907—1910), sålunda:

för år 1907, i öfverensstämmelse med den uti statsverkspropositionen under fjärde hufvudtiteln gjorda framställningen, 1,575,000 kronor,
 för år 1908 omkring 1,600,000 kronor,
 » » 1909 » 1,940,000 » , och
 » » 1910 återstoden eller något mera än 2,000,000 kronor.

I den mark, som är afsedd att förvärfvas till exercisfält m. m., ingår äfven den del, som 1905 års Bodenkommitté benämnt »afsöndrade ägor». Rörande dessa yttrar kommittén följande: »Huruvida dessa ägor jämte därå uppförda byggnader skola inlösas eller icke, torde i hvarje särskildt fall böra göras till föremål för Eders Kungl. Maj:ts och Riksdagens pröfning. Kommitterade tillåta sig härutinnan uttala, att ett förvärf af vissa bland desamma kan komma att visa sig nödvändigt för att förekomma, att personer, som kunde befaras komma att utöfva ett ofördelaktigt inflytande på trupperna, skulle slå sig ned i kasernernas omedelbara närhet. Vidare torde det måhända vara ur ekonomisk synpunkt fördelaktigt att förvärfva de till boställshus lämpliga byggnaderna inom nämnda områden och upplåta desamma till bostäder åt sådan personal, för hvilken eljest dylika skulle uppföras genom statens försorg.»

Enligt min uppfattning är det för ordnandet af Bodens garnisonsförhållanden i hög grad önskvärdt, att ifrågavarande ägor blifva för kronans räkning inköpta. Eljest är det fara värdt, att stora olägenheter uppstå, såsom ock den genom nådiga brefvet den 21 december 1904 förordnade kommittén för utredning af vissa frågor angående Bodens fästning i underdånig skrifvelse den 22 maj 1905 framhållit. Ett uppskof med förvärfvandet af denna mark komme att medföra väsentligen ökade kostnader för staten, i synnerhet om Riksdagens medgifvande till markens inköpande skulle, i den ordning kommittén ifrågasatt, inhämtas. Vid underdånig föredragning af fråga om inköp för kronans räkning af mark till exercisfält, infanteriskjutbanor, samt byggnadsplatser för garnisonssjukhus, kommandanturbyggnader och en del af intendenturetablissemangets byggnader har jag fördenskull redan hos Eders Kungl. Maj:t hemställt, att den hufvudsakligaste delen af omför-

mälda ägor måtte få i sammanhang med angränsande, för nämnda ändamål erforderligt område genom expropriation förvärfvas, hvilken hemställan ock blifvit af Eders Kungl. Maj:t genom beslut den 2 denna månad bifallen.

I mitt anförande till statsrådsprotokollet för den 13 nästlidne januari i fråga angående anslag för arbetena å Karlsborgs fästning erinrade jag, att Eders Kungl. Maj:t enligt nådigt bref den 3 december 1875 medgifvit, att tillsvidare finge af extra anslagen till fästningsbyggnaderna utgå särskilda arfvoden till fortifikationsbefälhafvare, arbetschef, posthafvande officerare och underofficerare, äfvensom att dylika arfvoden såväl före som efter nämnda år utgått till fortifikationskassörer. I de årliga planerna för arbetena vid Bodens fästning hafva sådana arfvoden äfven varit uppförda och, efter det arbetsplanerna blifvit af Eders Kungl. Maj:t fastställda, till vederbörande tjänstemän utbetalts. På grund af de mycket omfattande och viktiga arbetena vid Boden samt andra där rådande säregna förhållanden har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 8 december 1905 medgifvit, att jämväl för år 1906 vissa ersättningar finge utbetalas af de för befästningsarbetena afsedda medel, däraf vid Bodens fästning till fortifikationsbefälhafvaren 3,000 kronor, till arbetschefen 1,500 kronor, till 4 posthafvande officerare à 2 kronor om dagen 2,920 kronor, till 5 underofficerare à 2 kronor om dagen 3,650 kronor, till 2 fortifikationskassörer och förrådsförvaltare, den ene 2,100 kronor den andre 1,500 kronor, till fortifikationsbefälhafvaren och arbetschefen för en kontorsvakt åt hvardera à 243 kronor 33 öre, äfvensom att utgifterna för hyra af bostäder åt arbetsbefälet och kassörerna finge af samma medel bestridas. Då dylika ersättningar ansetts af enahanda skäl böra fortfarande utgå, så länge förhållandena därtill föranleda, hafva för ändamålet erforderliga medel blifvit upptagna i de nu framlagda kostnadsberäkningarna.

Såsom i det föregående omnämnts har Eders Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition beträffande fjärde hufvudtiteln till fortsättande af befästningsarbetena vid Boden för år 1907 äskat 1,575,000 kronor. Utöfver detta belopp skulle, enligt hvad jag nu anfört, erfordras ytterligare 5,559,500 kronor eller sammanlagdt 7,134,500 kronor för att fullborda fästningsanläggningarna till den af mig föreslagna omfattningen; och torde framställning till Riksdagen böra göras om beviljandet af denna summa.

Jag får alltså i underdånighet hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att till fortsättande af befästningsarbetena vid Boden bevilja 7,134,500 kronor och däraf, i enlighet med den i årets statsverksproposition angående fjärde hufvudtiteln under punkt 26 gjorda framställningen, å extra stat för år 1907 anvisa 1,575,000 kronor.

Hvad departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter, i nåder bifalla; och skulle proposition i ämnet af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo:

Carl Heijkenskjöld.
